Maciej z Miechowa (ok. 1457–1523)

Mariusz Balcerek
ORCID: 0000-0002-1007-8042
https://www.researchgate.net/profile/Mariusz-Balcerek
Wojewódzka Biblioteka Publiczna – Książnica Kopernikańska w Toruniu

Książnica Kopernikańska w Toruniu

Życiorys

Maciej z Miechowa (Maciej Miechowita; Matthias de Miechow, Maciej Karpiga; ok. 1457–1523) był polskim historykiem, geografem, lekarzem, astronomem i organizatorem nauki. Swój przydomek zawdzięczał miejscu pochodzenia, którym było miasto Miechów, położone ponad 30 km na północ od Krakowa.
Jego prawdziwe nazwisko to Karpiga.
W 1488 r. prawdopodobnie przyjął niższe święcenia kapłańskie, a w 1509 r. został członkiem kapituły katedry na Wawelu.
W latach 1474–1478 studiował na Uniwersytecie Krakowskim, a później był tam wykładowcą i ośmiokrotnie pełnił funkcję rektora uczelni.

Życiorys

Maciej z Miechowa przy pracy na ilustracji wykonanej przed 1523 r.

(N [before 1523])

Życiorys

Pomnik Macieja Miechowity przy ulicy Kopernika 7 w Krakowie. Jego autorem jest Marek Maślaniec. Pomnik odsłonięto w 2004 r. W 2021 r. musiano zastąpić go odlewem z brązu, gdyż pierwotne dzieło zrobione ze sztucznego kamienia przegrywało walkę z czynnikami atmosferycznymi.

(Krzyżek 2022)

Życiorys

Pomnik Macieja Miechowity przy bazylice Grobu Bożego w Michowie. Wykonano go według projektu Wincentego Kućmy na 490. rocznicę śmierci Macieja w 2013 r.

(Trzewik 2016)

Dzieła

Chronica Polonorum, czyli „Kronika Polaków” Macieja z Miechowa jest pierwszą drukowaną historią Polaków. Dzieło zostało po raz pierwszy opublikowane w 1519 r. Niestety, treść dzieła nie spodobała się kręgom rządzącym Królestwem Polskim, przede wszystkim kanclerzowi Janowi Łaskiemu. W efekcie egzemplarze „Kroniki” zostały spalone, co było pierwszym tego rodzaju wypadkiem w historii książek napisanych przez Polaka.
Chronica Polonorum została wydana ponownie w 1523 r., po dokonaniu poprawek.
Co ciekawe, pierwsze, pełne polskie tłumaczenie wersji z 1523 r. ukazało się drukiem dopiero w 2023 r. czyli po 500 latach.

Dzieła

Ilustracje przedstawiająca księcia Lecha

(Maciej z Miechowa 1521, I)

Dzieła

Maciej z Miechowa w *Chronica Polonorum* opisał dzieje swoich rodaków od czasów biblijnych po 1506 r.
W pracy znajdziemy ilustracje, przedstawiające władców, od legendarnego Lecha do Aleksandra Jagiellończyka (rządy w latach 1501–1506).

Co ciekawe, Maciej z Miechowa pierwotne tereny osadnictwa Słowian, do których należą Polacy, umiejscowił Bałkanach.

Polskie tłumaczenie z 2023 r. liczy ponad 500 stron.

Dzieła

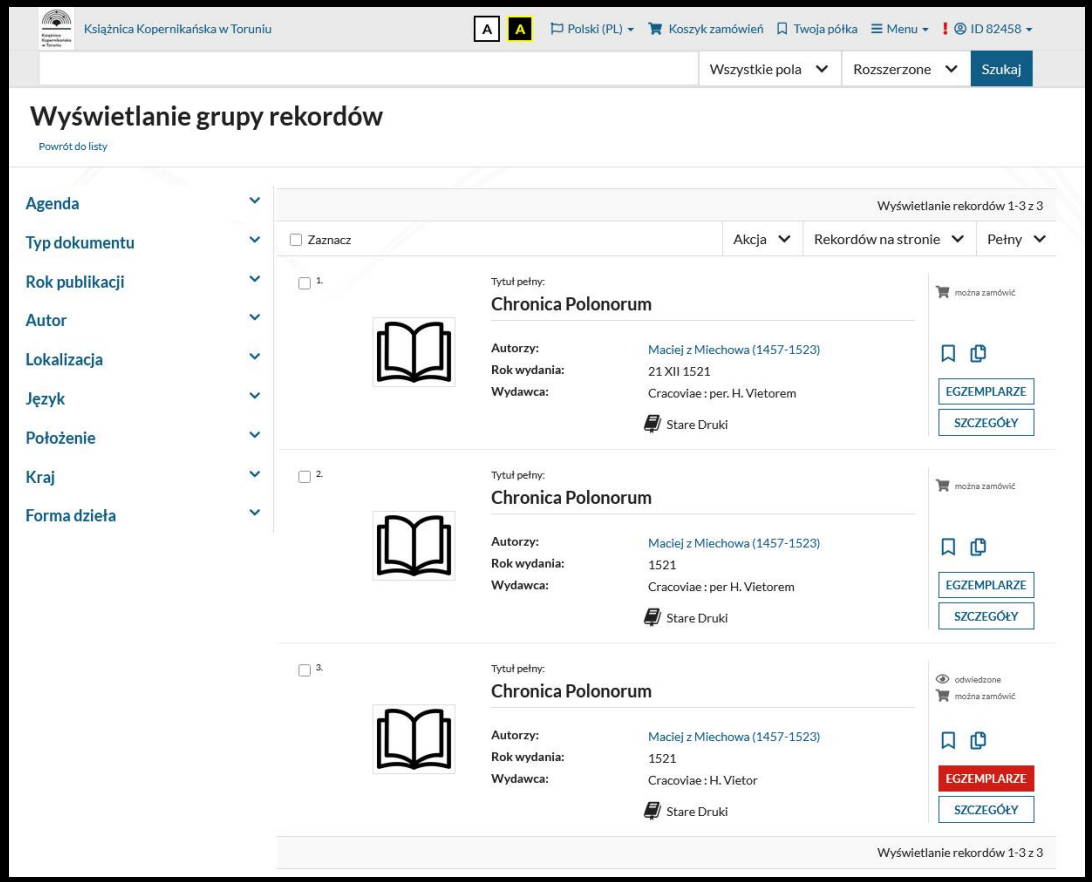
Toruński wątek w *Kronice Polaków*

Na podstawie *Kroniki ziemi pruskiej* Piotra z Dusburga przyjmuje się, że mistrz krajowy zakonu krzyżackiego (pełna nazwa: Zakon Szpitala Najświętszej Marii Panny Domu Niemieckiego w Jerozolimie) Herman von Balk (rządy w latach 1230–1239) wybudował zamek Toruń. Co ciekawe, Maciej z Miechowa, streszczając i kompilując źródła, m.in. *Roczniki* Jana Długosza, przypisał to w rozdziale XXXIV trzeciej księgi *Chronica Polonorum* bratu Konradowi von Landsberg.

[Brat Konrad von Landsberg – M.B.] *założył także miasto Toruń, a następnie przeniósł je w lepsze miejsce i z tych miejsc zaczął nękać Prusów i powstrzymywać ich ataki* (Miechowita 2023).

Interesującym jest fakt, że brat Konrad był pierwszym znanym z imienia i nazwiska bratem zakonu krzyżackiego na tych terenach.

Dzieła

W zbiorach Książnicy Kopernikańskiej znajdują się trzy egzemplarze *Chronica Polonorv*[m] z 1521 r.

Dzieła

Strona tytułowa drugiego wydania *Chronica Polonorv*[m] z 1521 r. Egzemplarz pochodzi ze zbiorów Książnicy Kopernikańskiej w Toruniu (sygn. 112117)

(Maciej z Miechowa 1521)

Dzieła

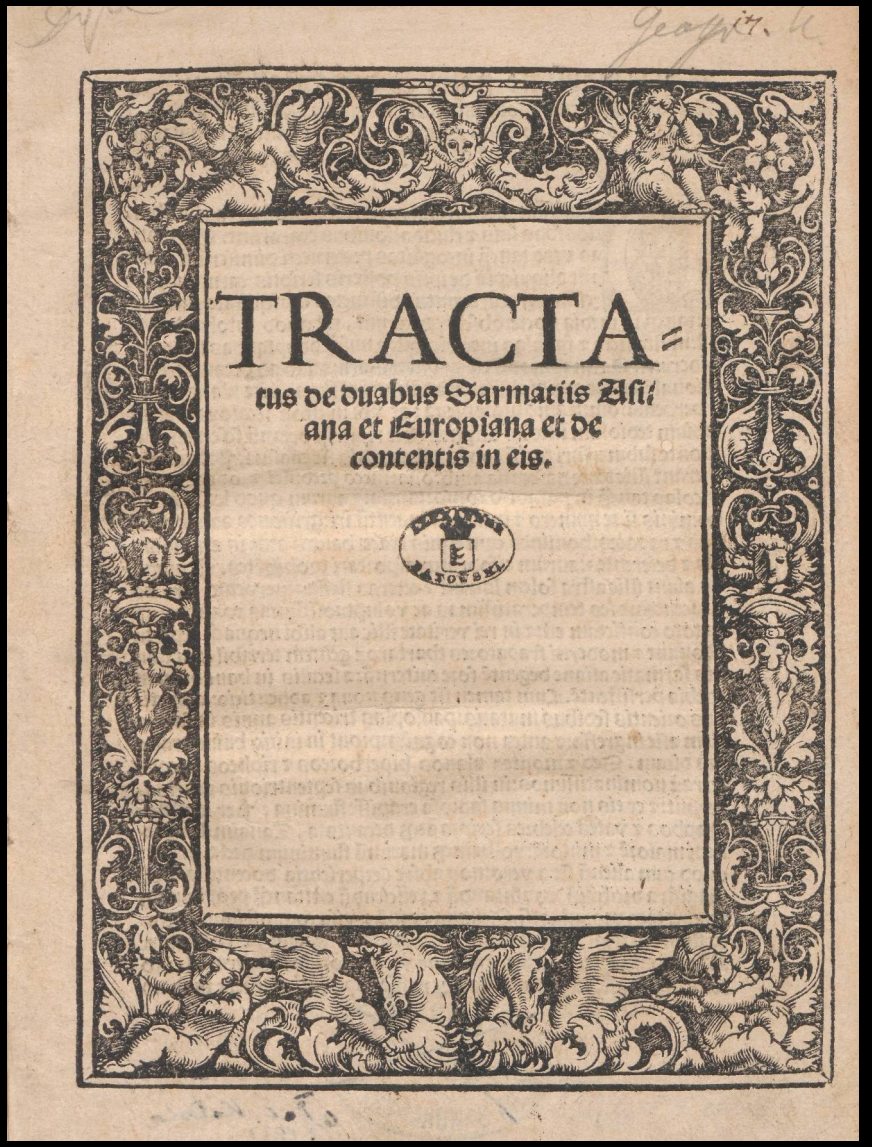
Zabytkowa oprawa drugiego wydania *Chronica Polonorv*[m] z 1521 r. Egzemplarz pochodzi ze zbiorów Książnicy Kopernikańskiej w Toruniu (sygn. 112117)

(Maciej z Miechowa 1521)

Dzieła

Tractatus de duabus Sarmatiis Asiana et Europiana et de contentis in eis, czyli „Traktat o dwóch Sarmacjach, azjatyckiej i europejskiej, i o tym, co się w nich znajduje” został wydany po raz pierwszy drukiem w 1517 r.
Jak na tamte czasy było to nowoczesne opracowanie terenu Europy Wschodniej pod względem geograficznym i etnograficznym. Na przykład, podana przez Macieja z Miechowa długość Dniepru jest bardzo dokładna i różni się zaledwie o niecałe 2% od faktycznej (2220 km wobec faktycznych 2265 km).

Dzieła

TRACTA=
tus de duabus Sarmatiis Asi/
ana et Europiana et de
contentis in eis.

Strona tytułowa drugiego wydania *Tractatus de duabus Sarmatiis Asiana et Europiana et de contentis in eis* z 1518 r. Egzemplarz znajduje się w zbiorach Biblioteki Narodowej (SD XVI.Qu.969)

(Maciej z Miechowa 1518)

Dzieła

Maciej z Miechowa oprócz działalności na polu geografii, etnografii oraz historii zajmował się również medycyną.

Jest on autorem pierwszego wydanego drukiem pisma treści lekarskiej w Polsce: *Contra saevam pestem regimen accurantissimum* (1508). dzieło, choć małych rozmiarów, cieszyło się dużym uznaniem było wznawiane.

Dzieła

Pretiosum & eruditum Opus.

Excellētissimi viri ma
thie de miechovv artiū & medicine
doctoris contra seuam pestem regimen accuratiss
mū. Ac primum ad diuos Sebastianū & Rochum
deuote premittunt orationes.

GWALBERT
BIBL. JAGELL. KRAKOW

Impressum Cracouie
Per Johannem Haller
1508.

BIBL. JAGELL.

Strona tytułowa pierwszego wydania *Contra saevam pestem regimen accurantissimum* z 1508 r. Egzemplarz znajduje się w zbiorach Zakład Narodowy im. Ossolińskich (XVI.Qu.1667)

(Maciej z Miechowa 1508)

Bibliografia

1) Barycz, Henryk. 1960. „Życie i twórczość macieja z Miechowa”. W *Maciej z Miechowa. 1457–1523. Historyk, geograf, lekarz, organizator nauki*, red. Henryk Barycz. Monografie z dziejów nauki i techniki 15. Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk.
2) Bilikiewicz, Tadeusz. 1960. „Maciej z Miechowa na tle medycyny odrodzenia”. W *Maciej z Miechowa. 1457–1523. Historyk, geograf, lekarz, organizator nauki*, red. Henryk Barycz. Monografie z dziejów nauki i techniki 15. Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk.
3) Buczek, Karol. 1960. „Maciej Miechowita jako geograf Europy wschodniej”. W *Maciej z Miechowa. 1457–1523. Historyk, geograf, lekarz, organizator nauki*, red. Henryk Barycz. Monografie z dziejów nauki i techniki 15. Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk.
4) Długosz, Jan. 1868. *Jana Długosza kanonika krakowskiego dzieła wszystkie*. red. Aleksander Przeździecki. tłum. Karol Mecherzyński. 2/5-8. S.n.
5) Hajdukieiwcz, Leszek. 1974. „Maciej z Miechowa (Miechowita) ok. 1457–1523”. W *Polski Słownik Biograficzny*, red. Emanuel Rostworowski, t. 19. Polska Akademia Nauk - Instytut Historii.
6) Królikowski, Janusz, i Maciej Miechowita. 2023. „Wielki miłośnik swej Ojczyzny Maciej z Miechowa (1457–1523)”. W *Kronika Polaków*. Bialy Kruk.
7) Krzyżek, Janusz. 2022. *Nowy pomnik Macieja Miechowity w brązie*. 20 marca. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Krak%C3%B3w_ul._Kopernika_7_pomnik_Macieja_Miechowity_n.jpg.
8) Maciej z Miechowa. 1508. *Excelle[n]tissimi viri mathie de miechov [...] contra sevam pestem regimen accurantissimu[m]*. Typis Joannis Haller.

Bibliografia

9) Maciej z Miechowa. 1518. *Tractatus de duabus Sarmatiis Asiana et Europiana et de contentis in eis*. Sigmund Grim, Marx Wirsung.
10) Maciej z Miechowa. 1521. *Chronica Polonorv[m]*. Per Hieronymu[m] Vietore[m].
11) Miechowita, Maciej. 2023. *Kronika Polaków*. Przetłumaczone przez Michał K. Cichoń. Bialy Kruk.
12) Miechowskie Towarzystwo 1163 Roku. b.d. „Mathias de Miechow". W *Miechowskie Towarzystwo 1163 Roku*. http://1163.miech.pl/mathias-de-miechow/.
13) Mikulski, Krzysztof. 2019. „Średniowiecze i czasy nowożytne (1231–1793)". W *Toruń*, red. Roman Czaja. Atlas historyczny miast polskich 1/8. Towarzystwo Naukowe w Toruniu.
14) N, N. 1523. *Maciej Miechowita*. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Maciej_Miechowita.JPG.
15) Piotr z Dusburga. 2004. *Kronika ziemi pruskiej*. red. Jarosław Wenta. tłum. Sławomir Wyszomorski. Wydawnictwa Uniwersytetu Mikołaja Kopernika.
16) *Wikipedia, wolna encyklopedia*. 2025. „Maciej Miechowita". 6 kwietnia. https://pl.wikipedia.org/wiki/Maciej_Miechowita.
17) *Wikipedia, wolna encyklopedia*. 2025. „Pomnik Macieja Miechowity w Krakowie". 28 marca. https://pl.wikipedia.org/wiki/Pomnik_Macieja_Miechowity_w_Krakowie.

Dziękuję

za uwagę

Uznanie autorstwa-Na tych samych warunkach 4.0 Deed (CC BY-SA 4.0)

Książnica Kopernikańska w Toruniu